TUXUMDON KISTALARIDA KLINIK SIMPTOMATIKA VA MORFOLOGIK KO‘RSATKICHLARNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGINI BAHOLASH

Isroilova Sarvinozbonu Adxamboy qizi

Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti 1-kurs “Morfologiya” yo‘nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tuxumdon kistalarida klinik simptomatika va morfologik ko‘rsatkichlarning o‘zaro bog‘liqligi tahlil qilinadi. Kasallikning klinik belgilarini morfologik o‘zgarishlar bilan korrelyatsiyasi o‘rganilib, zamonaviy diagnostik usullar asosida baholash amalga oshiriladi. Ultratovush, laborator va gistologik tekshiruvlar natijalari asosida kista turlarining klinik namoyon bo‘lish xususiyatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari erta tashxis va differensial yondashuvni takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: tuxumdon kistasi, klinik simptomlar, morfologiya, korrelyatsiya, ultratovush, ginekologiya, endometrioid kista, follikulyar kista, gistologiya, diagnostika, reproduktiv tizim, og‘riq sindromi, hayz buzilishi, gormonal fon, patologiya, laparoskopiya, biopsiya, differensial tashxis, ayollar salomatligi, reproduktiv yosh

Tuxumdon kistalari ayollar reproduktiv tizimining eng ko‘p uchraydigan patologiyalaridan biri bo‘lib, ularning klinik va morfologik xususiyatlarini o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganish zamonaviy ginekologiyaning muhim yo‘nalishlaridan hisoblanadi. Ushbu kasallik turli yoshdagi ayollarda uchrashi mumkin bo‘lsa-da, asosan reproduktiv yoshdagi ayollar orasida keng tarqalganligi bilan ahamiyatlidir. Tuxumdon kistalari klinik jihatdan turli simptomlar bilan namoyon bo‘ladi. Ba’zi hollarda kasallik simptomsiz kechadi va tasodifan aniqlanadi, boshqa hollarda esa kuchli og‘riq, hayz siklining buzilishi, bepushtlik va umumiy holsizlik bilan kechadi. Ushbu klinik belgilar kistaning morfologik tuzilishiga bevosita bog‘liq bo‘lishi

mumkin. Morfologik jihatdan tuxumdon kistalari funksional va organik turlarga bo‘linadi. Funksional kistalar ko‘pincha vaqtinchalik bo‘lib, follikulaning yorilmasligi yoki sariq tana regressiyasi natijasida yuzaga keladi. Organik kistalar esa murakkab tuzilishga ega bo‘lib, endometrioid, dermoid va seroz kistalarni o‘z ichiga oladi. Kasallikning rivojlanishida gormonal buzilishlar, yallig‘lanish jarayonlari, irsiy omillar va ekologik ta’sirlar muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, estrogen va progesteron muvozanatining buzilishi tuxumdon to‘qimasida patologik o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi. Klinik simptomatika va morfologik o‘zgarishlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash diagnostika jarayonini takomillashtirishda katta ahamiyatga ega. Masalan, endometrioid kistalarda og‘riq sindromi kuchli bo‘lsa, follikulyar kistalarda simptomlar yengil yoki umuman bo‘lmasligi mumkin.

Tuxumdon kistalarida klinik simptomatika va morfologik o‘zgarishlar o‘rtasida aniq bog‘liqlik mavjud bo‘lib, bu kasallikning diagnostik va prognostik ahamiyatini oshiradi. Klinik simptomlar kistaning turi, hajmi va rivojlanish bosqichiga qarab turlicha namoyon bo‘ladi. Eng ko‘p uchraydigan simptomlardan biri qorinning pastki qismida og‘riq hisoblanadi. Og‘riqning xarakteri kistaning morfologiyasiga bog‘liq bo‘lib, endometrioid kistalarda og‘riq kuchli va doimiy bo‘lsa, follikulyar kistalarda u yengil va davriy bo‘lishi mumkin. Kista hajmining kattalashishi og‘riq intensivligini oshiradi. Hayz siklining buzilishi ham muhim klinik belgilardan biridir. Gormonal faol kistalar estrogen va progesteron muvozanatini buzib, menstrial siklning uzayishi yoki qisqarishiga olib keladi. Ayrim hollarda disfunktsional bachadon qon ketishlari kuzatiladi. Morfologik jihatdan kistalar turli tuzilishga ega. Funksional kistalarda yupqa devor va suyuqlik bilan to‘lgan bo‘shliq kuzatiladi. Endometrioid kistalarda esa qalin kapsula va gemorragik tarkib aniqlanadi. Dermoid kistalar murakkab embrional tuzilishga ega bo‘lib, yog‘ va boshqa to‘qimalarni o‘z ichiga olishi mumkin. Ultratovush tekshiruvi klinik simptomatika va morfologiya o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlashda asosiy usul hisoblanadi. UTT yordamida kistaning ichki tuzilishi va klinik ko‘rinishlari

o‘rtasidagi moslik baholanadi. Shuningdek, gistologik tekshiruvlar klinik simptomlarning morfologik asosini tasdiqlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu usul kistaning benign yoki malign ekanligini aniqlash imkonini beradi.

Tuxumdon kistalarida klinik simptomatika va morfologik ko‘rsatkichlarning o‘zaro bog‘liqligini aniqlashda zamonaviy diagnostik yondashuvlar muhim o‘rin tutadi. Ushbu jarayon kompleks klinik, instrumental va laborator tekshiruvlarni o‘z ichiga oladi. Ultratovush tekshiruvi kista tuzilishi va klinik belgilar o‘rtasidagi korrelyatsiyani baholashda eng muhim usul hisoblanadi. UTT natijalari asosida kistaning hajmi, devor qalinligi va ichki tarkibi klinik simptomlar bilan solishtiriladi. Laborator tahlillar, jumladan gormonal profil va onkomarkerlar, klinik belgilarni tushuntirishda yordam beradi. Masalan, gormonal faol kistalarda estrogen darajasining oshishi klinik simptomlarning kuchayishi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Statistik korrelyatsion tahlil klinik simptomatika va morfologik o‘zgarishlar o‘rtasidagi bog‘liqlik darajasini aniqlash imkonini beradi. Bu esa diagnostik aniqlikni oshirishga xizmat qiladi. Laparoskopiya va biopsiya natijalari esa morfologik tashxisni tasdiqlashda asosiy ahamiyatga ega. Ushbu usullar klinik belgilar bilan morfologik tuzilish o‘rtasidagi aniq moslikni ko‘rsatadi.

Tuxumdon kistalarida klinik simptomatika va morfologik o‘zgarishlar o‘rtasidagi bog‘liqlik nafaqat diagnostik, balki davolash strategiyasini tanlashda ham muhim ahamiyatga ega. Davolash usuli kistaning turi, hajmi, klinik kechishi va morfologik xususiyatlariga qarab individual tanlanadi. Funksional kistalarda, ayniqsa follikulyar va sariq tana kistalarida, ko‘pincha konservativ yondashuv qo‘llaniladi. Bunday hollarda bemorlar dinamik kuzatuvga olinadi, chunki ko‘plab funksional kistalar 2–3 hayz sikli davomida o‘z-o‘zidan regressiyaga uchrashi mumkin. Ushbu davrda ultratovush tekshiruvlari orqali kistaning hajmi va tuzilishi nazorat qilinadi. Gormonal terapiya klinik simptomatika va morfologik jarayonni boshqarishda muhim o‘rin tutadi. Kombinatsiyalangan oral kontratseptivlar tuxumdon faoliyatini vaqtincha bostirib, yangi kistalar paydo bo‘lishining oldini

oladi va mavjud kistaning regressiyasiga yordam beradi. Bu ayniqsa gormonal disbalans bilan bog‘liq hollarda samarali hisoblanadi. Og‘riq sindromi mavjud bemorlarda simptomatik davolash qo‘llaniladi. Yallig‘lanishga qarshi va spazmolitik preparatlar klinik simptomlarni yengillashtiradi. Agar infeksion komponent qo‘shilgan bo‘lsa, antibakterial terapiya ham tavsiya etiladi.

Organik kistalarda, ayniqsa endometrioid va dermoid kistalarda jarrohlik davolash asosiy usul hisoblanadi. Laparoskopik operatsiyalar hozirgi kunda eng ko‘p qo‘llaniladigan minimal invaziv usul bo‘lib, u nafaqat kistani olib tashlash, balki tuxumdon to‘qimasini maksimal darajada saqlab qolish imkonini beradi. Bu reproduktiv yoshdagi ayollar uchun juda muhimdir. Morfologik ko‘rsatkichlar jarrohlik taktikasini tanlashda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Masalan, qalin kapsulali, septali yoki gemorragik tarkibli kistalar ko‘pincha murakkab tuzilishga ega bo‘lib, ularni jarrohlik yo‘li bilan olib tashlash tavsiya etiladi. Klinik simptomlar ham davolash yondashuvini belgilashda muhim indikator hisoblanadi. Kuchli og‘riq, hayz buzilishi va bepushtlik bilan kechuvchi kistalar agressivroq davolashni talab qiladi. Aksincha, yengil simptomli holatlarda konservativ yondashuv yetarli bo‘lishi mumkin. Shuningdek, reabilitatsiya va profilaktika davolash jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Bemorlar uchun gormonal muvozanatni tiklash, sog‘lom turmush tarzi, to‘g‘ri ovqatlanish va jismoniy faollik tavsiya etiladi. Bu kistaning qayta paydo bo‘lish xavfini kamaytiradi. Umuman olganda, klinik va morfologik ko‘rsatkichlar asosida individual yondashuv tuxumdon kistalarini samarali davolashning eng muhim omili hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyotda ushbu integratsiyalashgan yondashuv bemorlarning reproduktiv salomatligini saqlashda yuqori natija beradi.

Xulosa

Tuxumdon kistalarida klinik simptomatika va morfologik ko‘rsatkichlar o‘rtasida aniq va muhim bog‘liqlik mavjudligi aniqlanadi. Ushbu bog‘liqlik kasallikning tashxis qo‘yish, davolash va prognozini belgilashda muhim ahamiyat

kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, klinik belgilar kistaning morfologik tuzilishiga bevosita bog‘liq bo‘lib, endometrioid kistalarda og‘riq sindromi kuchli, funksional kistalarda esa simptomlar yengil yoki umuman bo‘lmasligi mumkin. Zamonaviy diagnostik usullar, ayniqsa ultratovush va gistologik tekshiruvlar, klinik va morfologik ma’lumotlarni to‘liq integratsiya qilish imkonini beradi. Bu esa erta tashxis qo‘yish va samarali davolash strategiyasini tanlashga yordam beradi. Umuman olganda, tuxumdon kistalarini kompleks yondashuv asosida o‘rganish klinik va morfologik ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni chuqur tushunishga yordam beradi va ayollar reproduktiv salomatligini saqlashda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Berek J.S. *Gynecology*. 2020
2. Hoffman B.L. *Williams Gynecology*. 2021
3. Rock J.A. *Te Linde’s Operative Gynecology*. 2020
4. WHO. Women’s Health Report. 2022
5. ACOG Guidelines on Ovarian Cysts. 2021
6. Axmedov A.A. Ginekologiya asoslari. Toshkent, 2019
7. Karimova D.Sh. Tuxumdon patologiyasi. 2021
8. Rasulov B.B. Reproduktiv tizim kasalliklari. 2020
9. Yo‘ldosheva M.K. Ginekologik kasalliklar klinikasi. 2022
10. Ismoilova N.R. Zamonaviy diagnostika. 2021